

Japonská opevnění na tichomořských ostrovech 1941 – 45

Příloha č. 2

Obrana městských aglomerací

K popsání této problematiky výborně posloužila brožura s názvem „Japanese defense of cities as exemplified on battle of Manila“ vydaná 1. července 1945 velitelstvím americké 6. armády. Na příkladu hlavního města Filipín (Manily) je vysvětleno, jakým způsobem Japonci opevňovali důležitá města. Publikace je doplněna množstvím schémat a fotografií, které se objeví i v této práci.

1. Přizpůsobení budov k obraně

V opěrný bod mohla být proměněna jakákoliv budova. V Manile byly opevněny např. finanční úřad, školy, kostely a dokonce i stará bastionová citadela. Manila se nachází v oblasti s častým výskytem zemětřesení, proto jsou odpovídajícím způsobem dimenzovány i budovy. Sklepní místnosti a hlavně jejich stropy se zesilovaly podobným způsobem jako při stavbě protiletectvých krytů (viz. obr. 15 a 16). Okna, schodiště a chodby mohly být zazděny cihlami, betonem nebo přehrazeny barikádami z pytlů s pískem. Takováto opatření měla zajistit odolnost proti několika zásahům z děl ráže 75 a 105 mm. Ve zdech byly proraženy puškové a kulometné střílny. V budovách bývalo větší množství záložních palebných stanovišť. Pomocí tunelů byla opevněná budova spojena s bunkry a palebnými postaveními. Těžiště obrany bylo většinou v přízemí. V okolí budovy byly vyhloubeny okopy pro stojící střelce. V některých případech byli obránci rozmístěni také v horních patrech, aby mohli podporovat osádku přízemí. V budovách bývaly umístěny také betonové kanalizační roury sloužící jako úkryt při leteckém bombardování. Jeden otvor byl překryt ocelovou deskou, na které byla vrstva pytlů s pískem. Jakým způsobem se do úkrytu vstupovalo, však prameny neuvádí (mohlo se jednat o jakousi zjednodušenou verzi německého „einmannbunkru“). Přístupy k budovám byly zaminovány, chráněny překážkami z ostnatého drátu a postřelovány ze zbraní (včetně protitankových kanónů) umístěných v pevnůstkách postavených v blízkosti bráněných staveb. Chodby a schodiště v interiéru budov se přehrazovaly nábytkem a jiným kancelářským vybavením. Často se budovaly také mnohem účinnější barikády ve formě prkenného bednění vyplněného zeminou nebo jiným vhodným materiálem. Tloušťka takovýchto zdí se pohybovala v rozmezí 1 – 1,2 m. Jejich výška se volila tak, aby přes ni mohli obránci přehodit ruční granát (viz. obr. č. 8).

K obraně byly přizpůsobeny rovněž zdi obklopující pozemky přilehlé k bráněným budovám. Byly v nich proraženy střílny a na jejich úpatí se stavěly i různé druhy pevnůstek.

2. Pouliční zátarasy a barikády

Ulice byly blokovány různými typy překážek. Mohlo se jednat o betonové kvádry, zaberaněné kolejnice, dřevěnou kulatinu, ostnatý drát a jiný dostupný materiál. Křižovatky byly pokryty palbou protitankových děl a automatických zbraní. Železniční kolejnice vyčuhovaly cca 2 – 2,5 m nad povrch. Mezery mezi nimi byly nepravidelné (0,5 – 1 m). Zátaras z kolejnic byl navíc ještě propleten ostnatým drátem. Před a za barikádou byly rozmístěny protitankové a protipěchotní miny. Barikády se budovaly také z nepoužitelných vozidel a demontovaných strojních zařízení pocházejících z nedalekých továren.

K budování překážek používali Japonci ve velké míře také plechových sudů od paliva. Do sudů se svisle vkládaly kolejnice nebo jiné ocelové profily a ty se pak naplnily betonovou směsí. V jiných případech se sudy rozestavěly ve dvou a více řadách napříč ulicí a naplnily zeminou, kamením apod. Kolem sudů se pak navršil zemní val. Takto vybudovaná překážka byla doplněna minami. Jako překážky proti postupu nepřátelských obrněných vozidel dále sloužily protitankové příkopy a krátery, kterých bylo v ulicích po spojeneckém bombardování požehnaně. Na obr. 7 je uveden typický příklad zatarasené a bráněné křižovatky. V tomto konkrétním případě byly jako překážky proti nepřátelským vozidlům použity plechové sudy naplněné betonem (25 ks) a kolmo zapuštěné osy železničních soukolí (16 ks). V kamenných zdech lemujících chodník byly proraženy střílny, v jednom rohu křižovatky Japonci vybudovali dřevozemní kulometnou pevnůstku. Celá křižovatka byla také zaminována (miny, letecké bomby).

Obr. 1: Přízemí poštovního úřadu. Vpravo je vidět bariéry z pytlů plněných pískem.

Obr. 2: Pohled do útrob druhého nadzemního patra poštovního úřadu. V oknech jsou naskládány pytle s pískem.

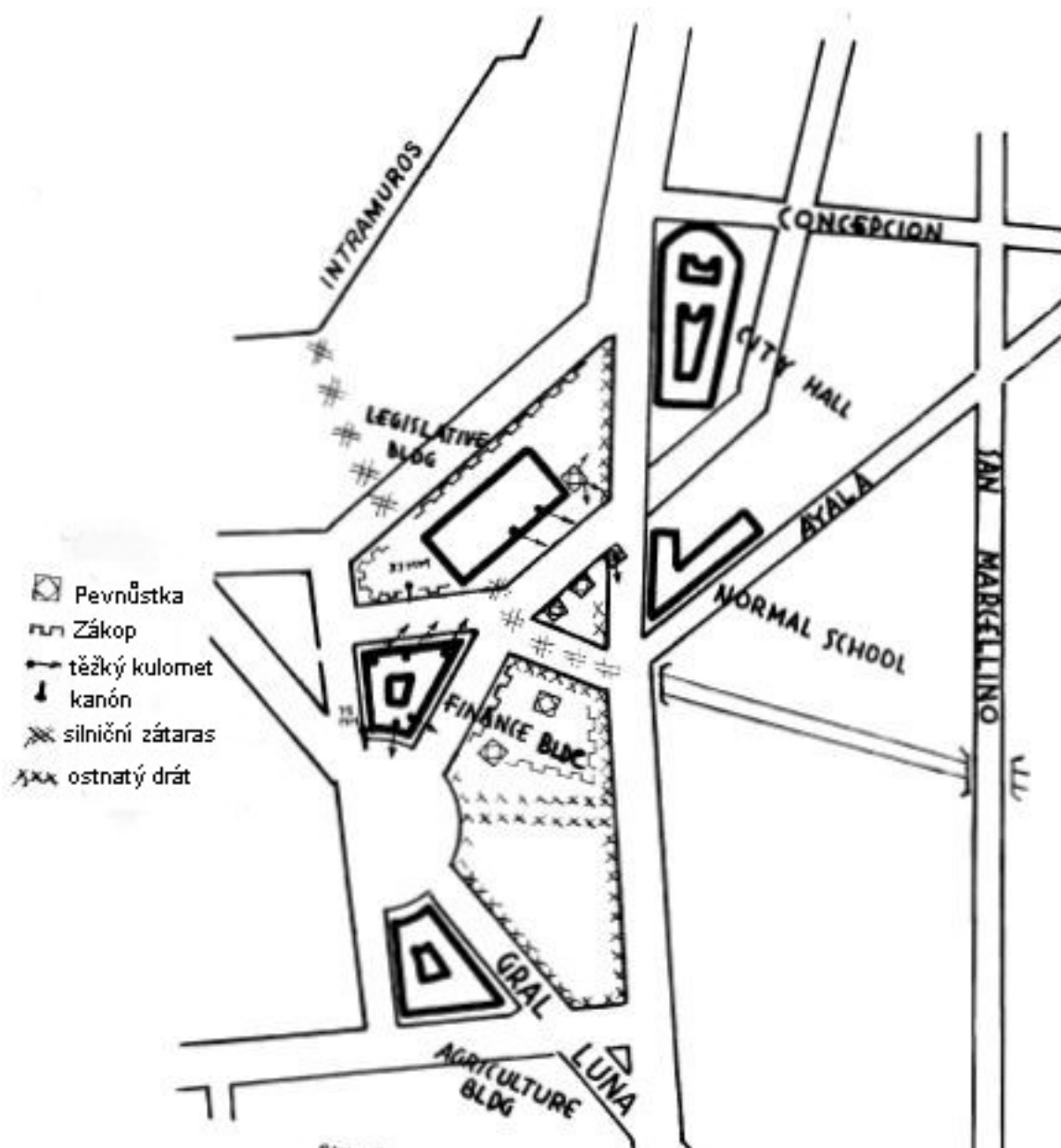
Obr. 3: Pohled zvenčí na opevněnou budovu policejní stanice

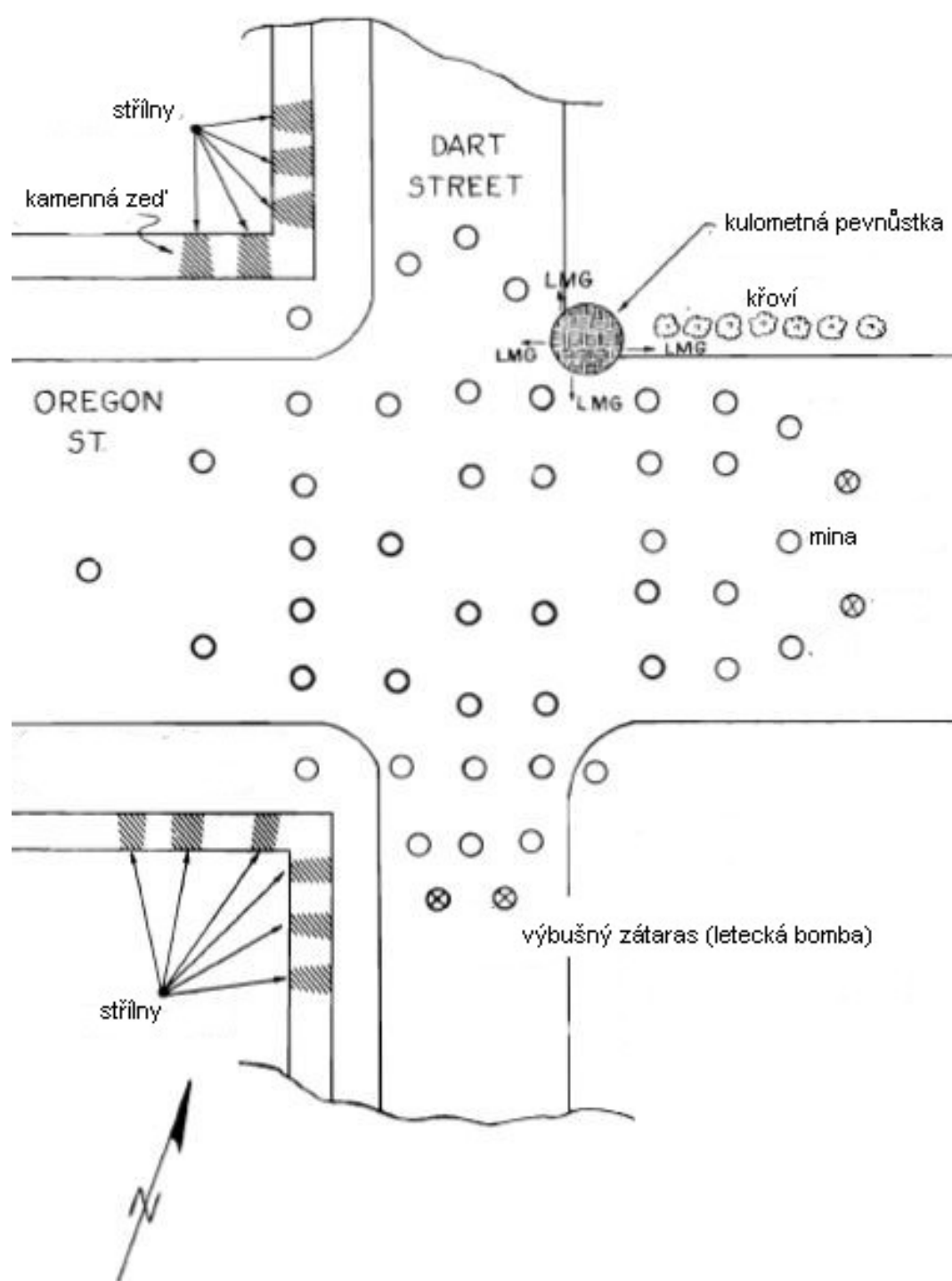
Obr. 4: Pevnůstka z pytlů s pískem vybudovaná v interiéru policejní stanice

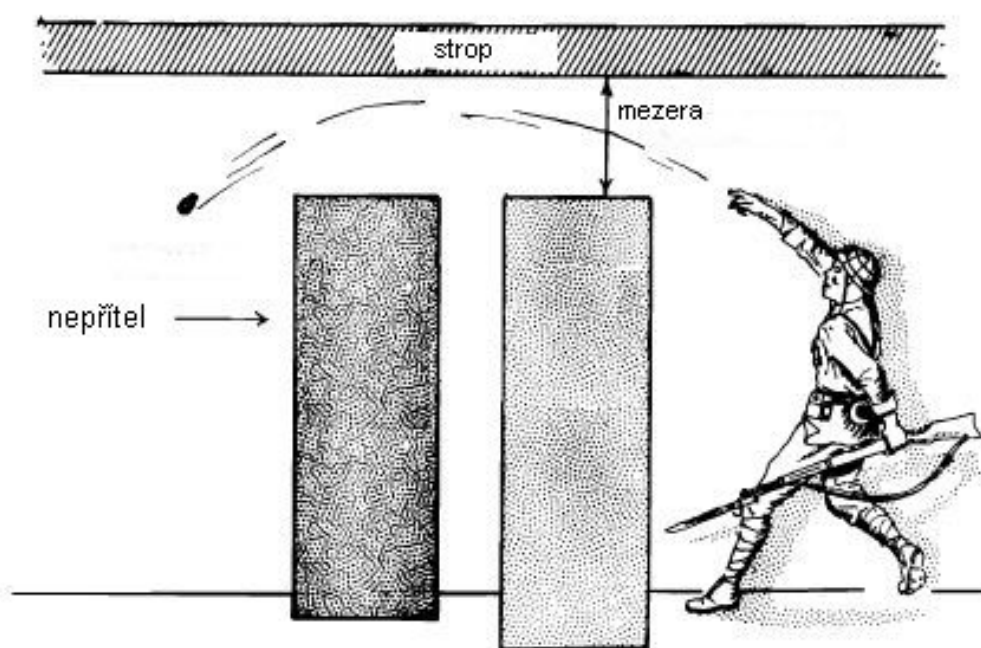
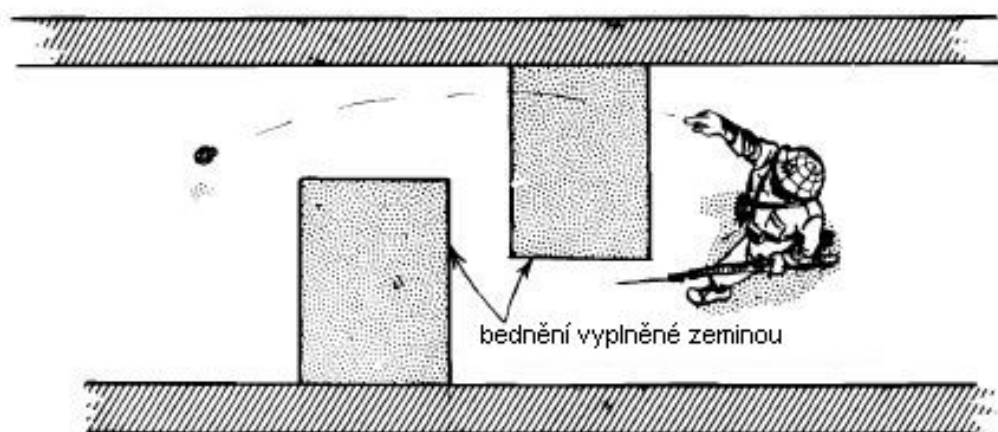
Obr. 5: Spojovací zákop vedoucí z opevněné budovy do palebného stanoviště

Obr. 6: Schéma uspořádání obrany v jedné z Manilských čtvrtí

Obr. 7: Typický způsob zatarasení křižovatky

Obr. 8: Jeden z možných způsobů zatarasění chodby uvnitř budovy

3. Pevnůstky

Pevnůstky stavěné v ulicích Manily se od těch budovaných na vyloďovacích plážích a v pralese nějak zásadně nelišily. K jejich stavbě byl však mnohem častěji používán beton, ocelové desky a pytle s pískem. V některých případech byly stěny bunkrů zevnitř obloženy pytli s pískem, aby odštěpky betonu, které se odlomí po zásahu dělostřeleckým projektilem, nerozletěly po interiéru a nevyřadily osádku z boje (u československých opevnění se střelecké místnosti ze stejného důvodu obkládaly plechem). Bunkry byly obklopeny překážkami z ostnatého drátu, rozmístěnými tak, aby útočící jednotky musely vstoupit do palebných věžířů jejich zbraní. Pevnůstky byly většinou spojeny s opevněnými budovami zákopy (obyčejný, nakrytý) nebo tunely. Palebné objekty byly umístěny a ukryty tak, aby jejich osádky mohly zahájit palbu v okamžiku bezprostředního přiblížení nepřítele. Bunkry byly dokonale maskovány. K jejich zastření Japonci často používali vhodný materiál získaný z trosk okolních budov (sut', dřevo, plech,...).

Na obr. 9a a 9b je schéma jednoho z typických představitelů pevnůstek stavěných v ulicích Manily. Z obr. 9b není zcela jasné, kudy se do pevnůstky vstupovalo. Pokud mají čtyři prostupy ve stěnách zakreslené v půdorysu znázorňovat střílny, pak se pravděpodobně do bunkru vstupovalo z nějakého tunelu nebo krytého zákopu. Této domněnce nasvědčuje i trojrozměrný pohled (obr. 9a) a fotografie skutečné pevnůstky (obr. 10).

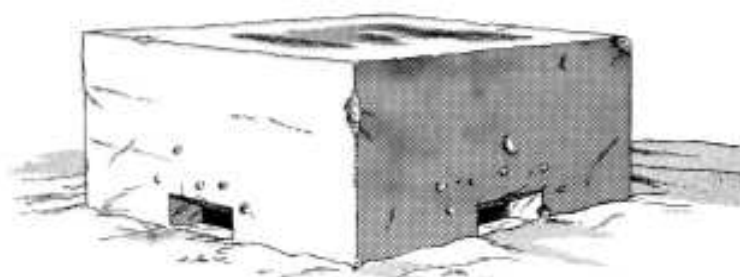
Další typ pevnůstky je uveden na obr. 11. Součástí obrázku je i situační schéma jejího zakomponování do existující zástavby. V podstatě se jedná o jakousi „přístavbu“ na nároží polorozbořené budovy. Ke stavbě pevnůstky byl použit beton, kolejnice, dřevěná prkna, pytle s pískem a zemina. Palba mohla být vedena ze dvou střílen. Vchod je dle všeho proražen v původní zdi o síle 0,5 m. Maskování bylo provedeno kamením nebo vegetací. Osádku tvořili čtyři muži vyzbrojení puškami a jedním lehkým kulometem. Vzhledem k rozměrům pevnůstky muselo být uvnitř dost těsně.

Na obr. 12a, b, c jsou schémata posledních tří typických pevnůstek nalezených americkými jednotkami v Manile.

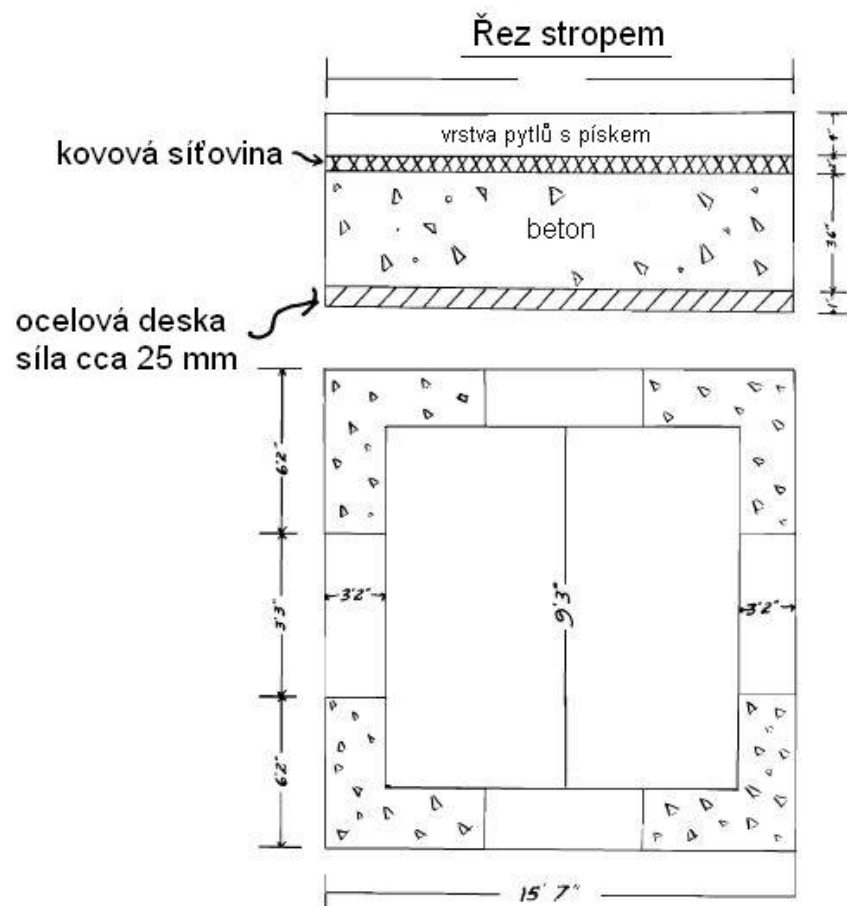
Na obr. 12a je pevnůstka, jejíž hlavní částí je ocelová kopule se třemi střílnami. Osádku tvořili dva muži, kteří se do ní museli vplazit přístupovým tunelem. Byla stavěna v místech s omezeným palebným sektorem.

V případě objektu z obr. 12b se nejedná ani tak o pevnůstku, jako spíš o zdokonalený okop pro klečícího střelce. Okop byl překryt jakousi ocelovou „stříškou“ stojící na podpěrách. Toto řešení poskytovalo střelci ochranu shora a zároveň vedení palby v rozsahu 360°. Okop byl vybudován u vchodu do jednoho z průmyslových objektů.

Poslední typ pevnůstky (obr. 12c) byl budován v přízemí budov. V případě nepřátelského bombardování se mohl střelec protáhnout otvorem v podlaze a schovat ve vyhloubeném úkrytu. Pevnůstka byla postavena z pytlů s pískem a přiléhala z vnitřní strany ke stěnám budovy. Ve zdech budovy byly proraženy střílny (event. pozorovací štěrby). Rozměry pevnůstek byly různé. V některých případech jejich posádku tvořilo až 12 vojáků.

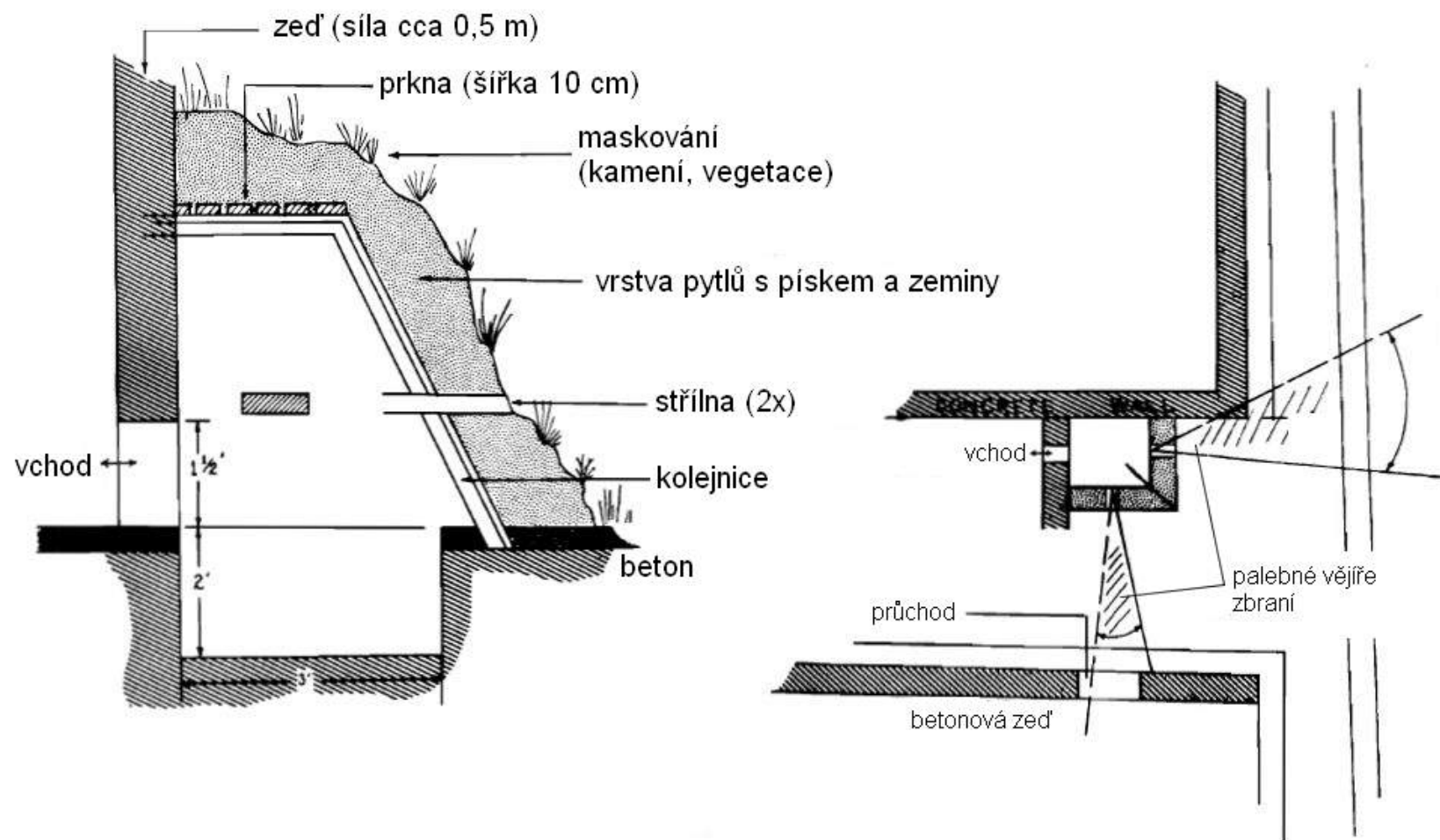
Obr. 9a: Typický příklad pevnůstky stavěné Japonci v ulicích Manily

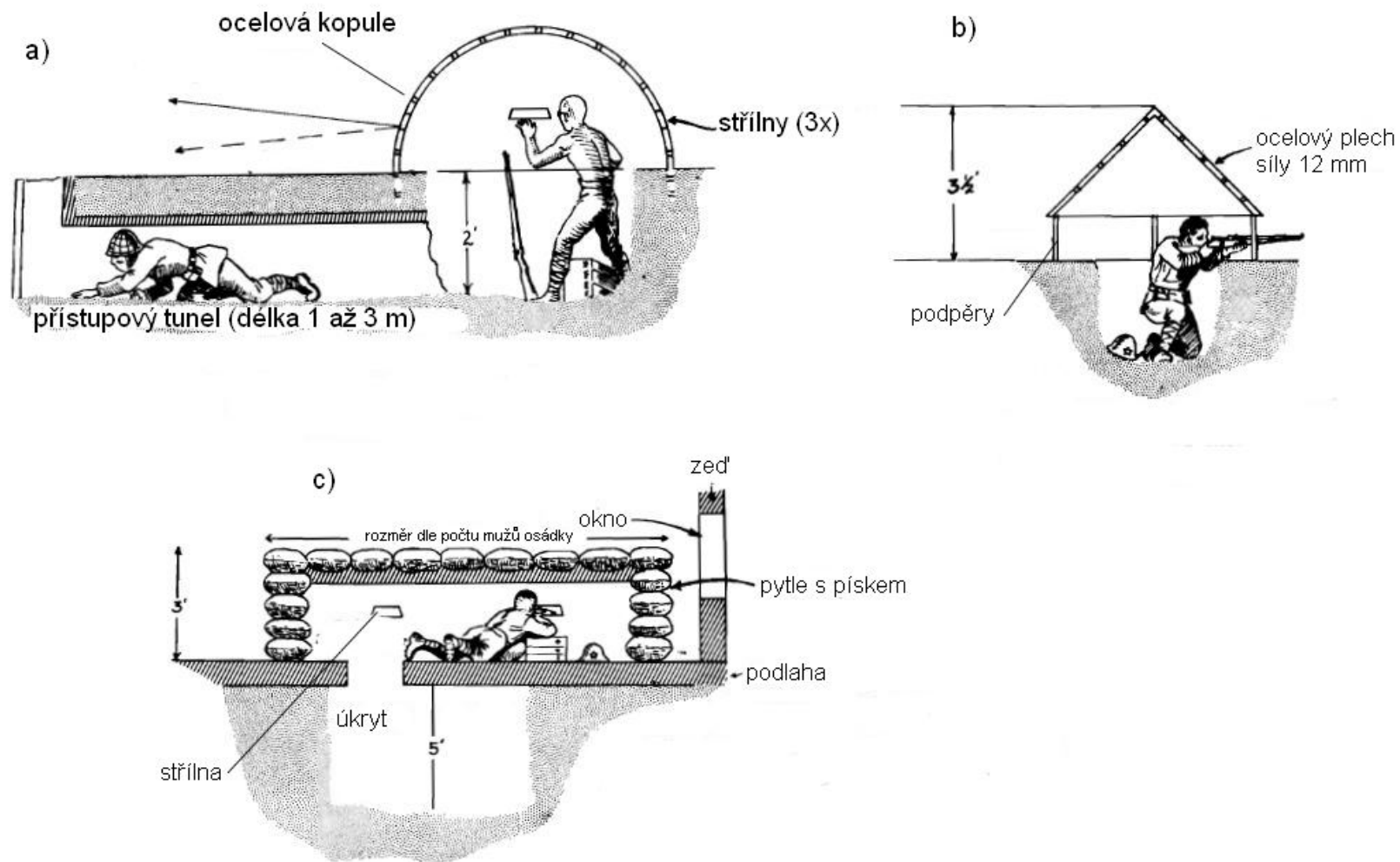
Obr. 9b: Půdorys a řez stropem pevnůstky z obr. 9a

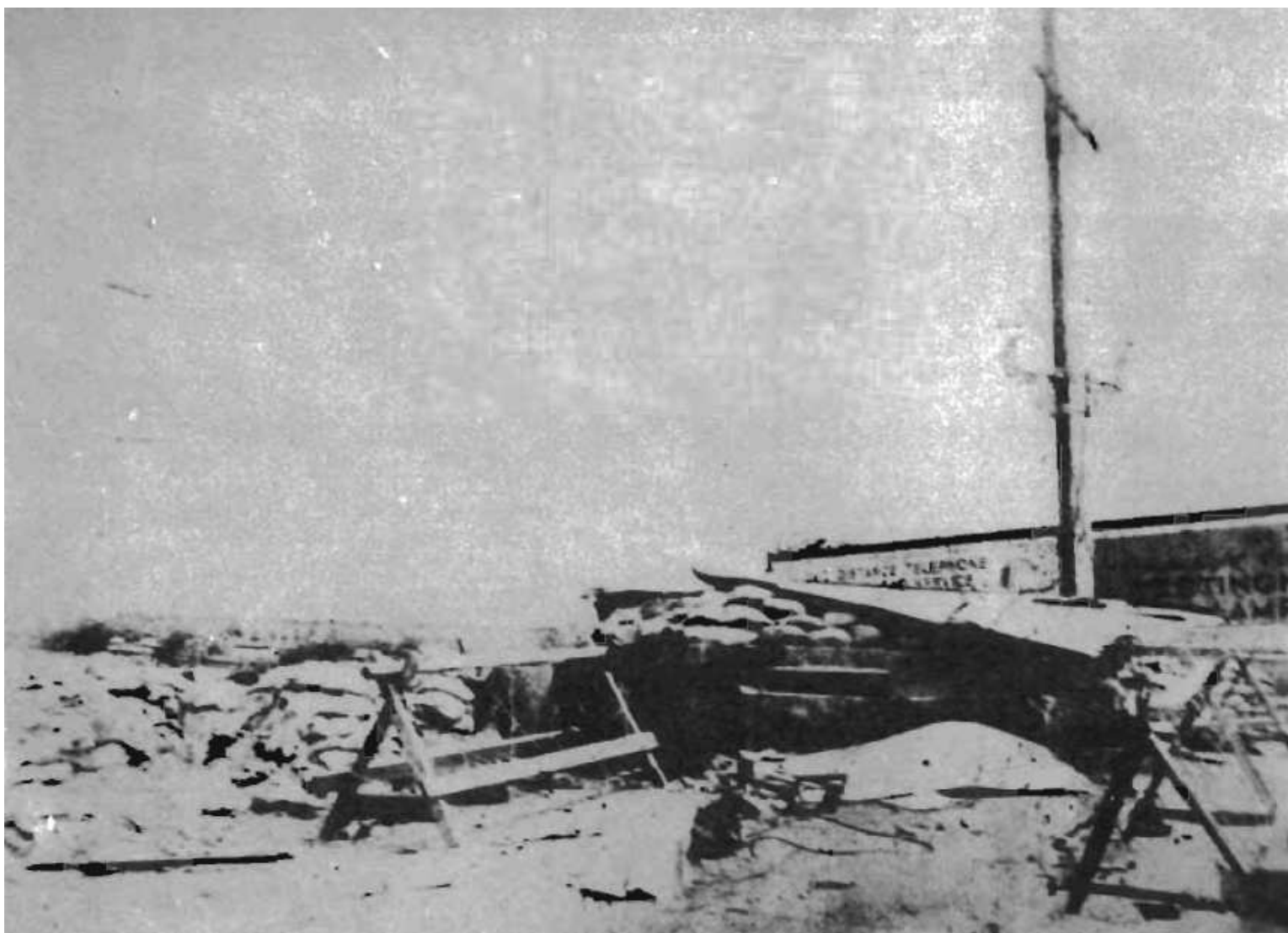
Obr. 10: Bunkr (pravděpodobně stejný jako na obr. 9a, b) na obranu přístupu k mostu. Do bunkru ústí krytý spojovací zákop. Vstup do zákopu se nachází před bariérou z pytlů s pískem postavenou před vchodem do budovy.

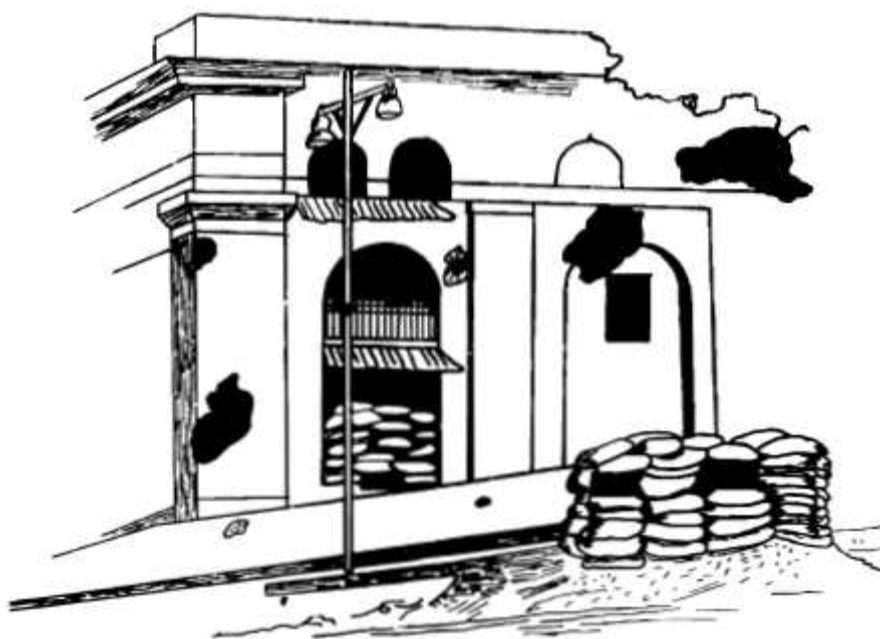
Obr. 11: Pevnůstka postavená na nároží budovy

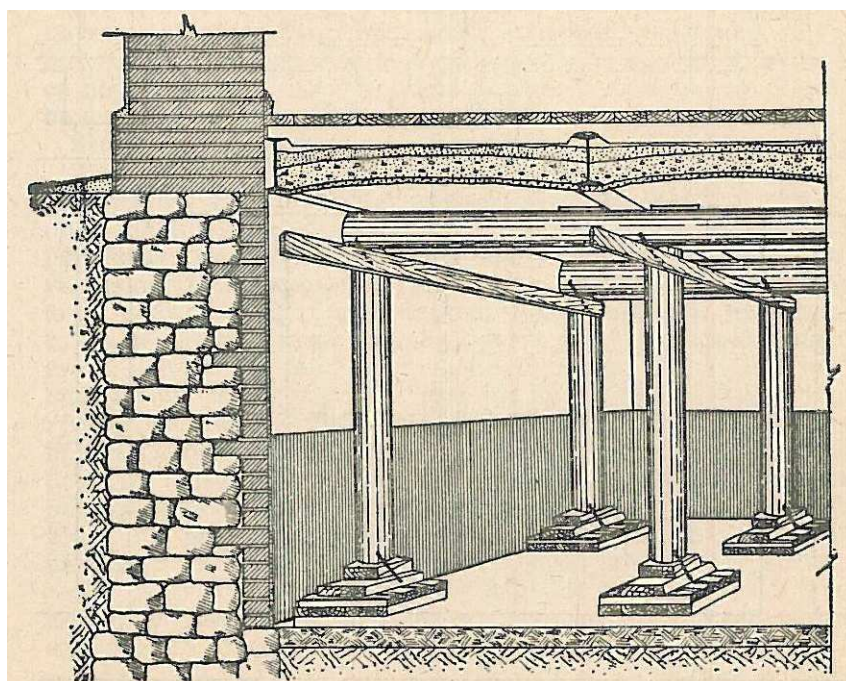
Obr. 12a, b, c: Tři typy improvizovaných pevnůstek

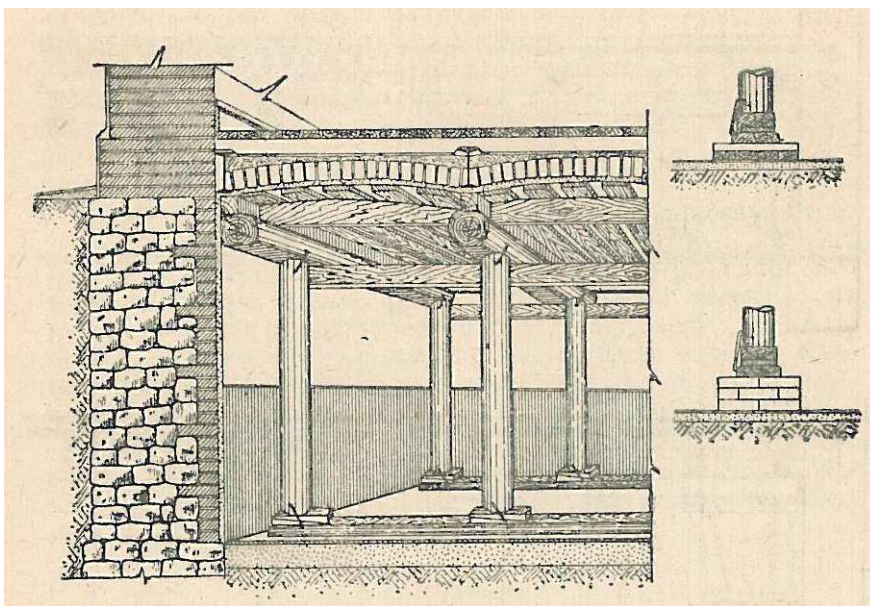
Obr. 13: Dobře zamaskovaná pevnůstka. Konstrukce je pravděpodobně betonová se stropem zesíleným pytli s pískem.

Obr. 14: Náčrtek pevnůstky z pytlů s pískem vybudované na rohu závodu pro výrobu ledu. Okno je z části uzavřeno klasickou bariérou z pytlů s pískem.

Obr. 15: Možný způsob zesílení betonového stropu sklepních prostor pomocí dřevěné konstrukce. Obrázek je pouze ilustrativní. Pochází z čs. poválečné příručky.

Obr. 16: Možný způsob zesílení cihelného stropu sklepních prostor pomocí dřevěné konstrukce. Obrázek je pouze ilustrativní. Pochází z čs. poválečné příručky.

Použité prameny a literatura:

- 1) Japanese defense of cities as exemplified by the battle for Manila, Headquarters sixth army, 1 July 1945
- 2) Odborná příprava krytového družstva skupiny svépomoci, Praha, 1953

Autor: Ing. Vladimír Polášek

E-mail: vladimir.polasek@atlas.cz